

GOEDKOOP KASGELD

Evenals Amsterdam zijn girokantoor heeft, heeft Zwolle een Centrale in- en incassadienst. Het verschil tusschen beide instellingen is, dat Amsterdam geen geld bij de aangesloten gaat incasseeren, en betalingen aan iedereen verricht, terwijl Zwolle regelmatig vaste bedragen op kwitantie bij de aangesloten ophaalt en uitsluitend betalingen verricht aan publiekrechtelijke lichamen. Over 1925 werden de volgende gegevens verstrekt:

Het tegoed van de inleggers bedroeg ca. 1½ miljoen gulden; de dienst vergoedde zijn inleggers 3,6 % interest over ronde bedragen van 100.—, vanaf den eersten van iedere maand.

In den loop van de maand gestorte bedragen worden pas rentegevend op den eersten van de volgende maand.

De gemeente had bij den dienst een gemiddelde schuld 8 à 9 ton, waarvoor ze 4½ % rente aan den dienst vergoedde. In groote trekken behaalde de dienst de volgende resultaten:

Er werd een winst van ca. f 22000.— gemaakt, die aan de gemeente werd uitgekeerd; de gemeente vergoedde den Dienst ca. f 28000 voor rente van opgenomen gelden. Per saldo werd dus voor het gebruik van 8 à 9 ton gedurende het geheele jaar ca. f 6000 door de gemeente betaald.

De overtollige kasgelden werden belegd in leeningen op korten termijn aan Gemeenten en Waterschappen, en in Voor-schotten tegen courante fondsen met een ruime overwaarde.

Een dergelijke dienst is acceptabel, indien de gemeente, die zoo'n dienst inricht, financieel gezond is, de omvang van den dienst niet zoodanig wordt, dat de belegging der overtollige kasgelden een moeilijk probleem gaat worden, en er voldoende controle op de administratie en het Beheer worden uitgeoefend.

LITERATUUR

Red. G. J. JACOBS en J. KOSTER

INTERNE CONTROLE

De interne controle, ofschoon een vraagstuk der administratieve organisatie, heeft ook voor de controleleer groote beteekenis in verband met de vraag of de accountant bij het uitvoeren van zijn controle-arbeid gebruik mag maken van de uitkomsten der interne controle, hetgeen men wel noemt steunen op interne controle.

Het geldt hier een vraagstuk omtrent den omvang van den accountantsarbeid, voor welks beantwoording de maatschappelijke beteekenis van dien arbeid, welke culmineert in de verantwoordelijkheid, doorslaggevend is. Merken wij hiertoe in de eerste plaats op, dat in den loop der jaren de ideeën hieromtrent in vakkringen een sterke wijziging hebben ondergaan. Oorspronkelijk is de accountant de man, die in een algemeen toezicht er voor zorg draagt, dat fouten in de administratie worden hersteld en eventuele opzettelijke fouten, met den naam van fraude aangeduid, ter kennis van belanghebbenden worden gebracht. Deze primitieve meening vinden wij bijv. bij de Engelse auteurs op dit gebied als *Dicksee, Pixley, en Spicer* and *Pegler*. Het controle-systeem dier schrijvers is geheel gebaseerd op het grondbeginsel, dat bijvoorbeeld *Spicer* and *Pegler* in hun *Practical Auditing* als volgt formuleeren:

„The two principal reasons for which an audit may be instituted are:

„(a) The detection of Fraud

„(b) The detection of Errors

„and coincident with these the prevention of fraud and errors

„by reason of the deterrent and moral effect of the audit.

Uitgaande hiervan hebben deze schrijvers nu een controle-methode opgebouwd, waarbij de accountant zich bij voortduring moet afvragen, welke mogelijkheden voor fraude of onwillekeurige fouten zich voordoen, hoe deze zijn te voorkomen door het treffen van interne-controle maatregelen en hoe hij zich op de hoogte kan stellen van de behoorlijke werking dier interne controle.

Tegenover deze opvatting kunnen wij die van *Montgomery* (*auditing Theory and Practice*) stellen. Deze auteur vermeldt als

„*Purposes of an audit.*

- „1. To ascertain the actual financial condition and earnings of „an enterprise for:
 - „a. Its proprietors
 - „b. Its executives
 - „c. Bankers or investors, who are considering the purchase „of its securities
 - „d. Bankers who are considering the discounting or pur- „chasing of its promissory notes
- „2. to detect fraud or errors.

Montgomery onderscheidt dan ook naast deze opvatting, welke hij de moderne noemt, het standpunt, zooals dat door oudere schrijvers werd ingenomen, en waarbij de „detection of fraud and errors” primair was.

De zienswijze van *Montgomery* komt het meeste overeen met de meening van Nederlandsche auteurs op dit punt, zoo reeds *Reiman* en *Nijst*, die in „de Accountant als controleur” be- toogden, dat de accountantscontrole een wijdere strekking heeft en een ander doel beoogt, dan het opsporen van fouten alleen, terwijl wij in „de Accountantscontrole” door Dr. A. *Sternheim* lezen, dat de accountantscontrole is een zelfstandige naar eigen aard zich regelende actie tegenover het beheer met het doel ge- gevens te verzamelen om verantwoordelijkheid te kunnen dragen voor een af te leggen verklaring omtrent den toestand, waarin een gegeven beheer de zaken bracht.

Volgens de moderne opvatting kunnen wij dus zeggen, dat de beteekenis der accountantscontrole culmineert in het begrip der verantwoordelijkheid. Dit blijft niettemin een zeer individueel begrip, ook al heeft men getracht door reglementeering hiernaan een min of meer objectief karakter te geven. De meest strenge opvatting, welke de verantwoordelijkheid van den accountant uitsluitend beperkt tot hetgeen hij persoonlijk heeft waargenomen, met uitsluiting dus van de overdracht van een deel van den accountantsarbeid op assistenten, zal thans wel niet door vele accountants gehuldigd worden. De overdracht op een doel- treffend georganiseerden staf van assistenten in dienst van den accountant wordt allerwegen erkend met het begrip verantwoor- delijkheid verenigbaar te zijn. Hierbij baseert de accountant zijn oordeel op de verslagen van de resultaten van den arbeid van in zijn dienst en onder zijn toezicht arbeidende personen. Gaat hij nu nog een stap verder, dan zal hij dit ook kunnen uit- breiden, tot niet in zijn dienst zijnde, doch wel volgens zijn instructies arbeidende personen. Zorgt hij nu bij de organisatie van hun arbeid, dat zij er zoo weinig mogelijk belang bij hebben om de resultaten daarvan in één of andere richting te bein- vloeden, of waar dit niet mogelijk moet worden geacht, door het scheppen van belangentegenstellingen, dat voor het verkrij- gen van onjuiste resultaten, tenminste de samenwerking van twee personen noodig is, dan heeft hij een vrij groote zekerheid dat de op de resultaten gebaseerde verklaring juist zal zijn. Natuurlijk wordt hier geen mathematische zekerheid verkregen, maar dat is bij het werken met assistenten evenmin het geval en zelfs niet indien de accountant al het werk persoonlijk zou ver- richten.

In vele gevallen nu zal het steunen op de interne controle belangrijke arbeidsbesparing medebrengen, en is het, mits onder zoodanige voorwaarden, dat de verantwoordelijkheid van den accountant niet illusoir wordt, hetgeen bij doeltreffende organisatie zeer goed bereikbaar moet worden geacht, niet alleen geoorloofd, maar zelfs geboden.

Nu is het eigenaardig, dat Nederlandse auteurs, blijkbaar in tegenstelling met hun Engelse en Amerikaanse collega's, zich steeds op het tegengestelde standpunt hebben gesteld. Zoo is uit het werk van *Dr. Sternheim*, ofschoon deze schrijver zich niet uitdrukkelijk hierover uitlaat, af te leiden, dat hij zich op het standpunt stelt, dat het steunen op interne controle met serieuze accountantsarbeid onverenigbaar is.

Zoo ook *Reiman* en *Nijst*, welke t.a.p. het volgende vermelden:

„Hoewel de interne controle de taak van den accountant in zooverre verlicht, dat hij niet meer zal stooten op tal van fouten en onjuiste boekingen, door de interne controle aan het licht gebracht, kan zij de accountantscontrole als zoodanig niet vervangen, omdat deze zooals wij in vorige hoofdstukken hebben aangetoond een veel wijdere strekking beoogt en een ander doel heeft.”

Deze meening wijkt geheel af van de uitlatingen der Engelsen en Amerikanen, die o.i. terecht in de interne controle, mits afdoende georganiseerd, een belangrijke verlichting van de taak van den accountant zien. Zoo lezen wij hieromtrent bij *Montgomery*:

„Reference has several times been made to the facts that the question, whether a detailed audit should be made or whether a balance sheet audit will accomplish the desired end, depends to a considerable extent upon the existence of a satisfactory system of internal check.

bij *Dicksee*:

„General system of internal check.

„This is a matter that may very profitably engage the careful attention of the auditor, for notably will a proper system of internal check frequently obviate the necessity for a detailed audit, but it further possesses the important advantage of causing any irregularities to be corrected at once instead of continuing till the next visit of the auditor, which even in the case of a continuous audit is clearly a consideration.”

Verder:

„With a system of accounts upon these lines, a detailed audit is frequently not necessary in its entirety; but it is always desirable, that the auditor should satisfy himself that the system has actually been carried out as originally designed and sections of the work should be fully checked at unexpected times.”

Bij *Pixley*:

„At the same time it has been held judicially, that it is absolutely impossible for an auditor to check all the items of the books, and, in the fact, it would be impossible for him to do his duty, were he not able to rely with some degree of confidence upon what are known as „internal checks”, that is checks performed in the office of large companies by a committee of the Directors, or by a single Director, or by one of the clerks having no connection in their ordinary daily work with the other departments over which they exercise supervision.”¹

Bij *Spicer* and *Pegler*:

„The amount of detail checking which the auditor must perform before he can satisfy himself that no fraud exists, will depend to a great extent on the system of Internal check in

operation. Where that system is good, collusion between two or more persons must be involved before fraud can remain undetected. Collusion is not infrequent, and cases of it occur from time to time but, though certain individuals may not themselves be inherently honest, they see the force of the proverb, that „honesty is the best policy”. Such a person might consider it more to his advantage when approached by a fellow clerk with a view to collusion, to report the matter to his principals in order to gain the reward due to a faithful servant, than to participate in the fraud, and incur the risk of discovery, with its resulting consequences. The necessity for collusion therefore, is a very great safeguard, and one which the auditor is entitled to rely upon. He must not of course do this indiscriminately, and assume that because there is a good system of Internal Check in operation he need perform no detail checking whatever. He must test the transactions as exhaustively as the circumstances permit, and should he find anything irregular he will then make a complete examination.

Er is o.i. een zeer plausible verklaring te geven voor het groote verschil in opvatting tusschen Engelse en Amerikaanse accountants enerzijds en Nederlandse accountants anderzijds en wel in het feit, dat de veel grootere omvang van de gemiddelde Engelse of Amerikaanse bedrijfshuishouding, de volledige detailcontrole zeer bezwaarlijk uitvoerbaar maakt. Het is dan ook alleszins aannemelijk, dat de Nederlandse accountant, voorzoverre deze de controle uitvoerde van enkele zeer omvangrijke bedrijven, zich door dezelfde overwegingen zal hebben laten leiden en hierbij eveneens de uitkomsten der interne controle als welkom hulpmiddel zal hebben aanvaard. Trouwens, dat niet alle Nederlandse accountants zich hebben gesteld op het strenge standpunt, dat de boven geciteerde auteurs hebben ingenomen, bewijst b.v. de uitwerking van een viertal vragen de controleleer betreffende door *A. II. Grondel* voorkomende in de *Wedstrijdsrubriek „Uit en voor de Praktijk”* Accountancy 18en jaargang.

De interne controle, opgevat als een geheel van administratief-organisatorische maatregelen, waarbij hetzij door het scheppen van belangentegenstellingen, hetzij door het door verschillende organen onafhankelijk van elkander op verschillende wijze doen bewerken van dezelfde gegevens, wier uitkomsten alsdan gelijkkluidend behooren te zijn, leidt ertoe, dat fouten in de administratie — opzettelijke of onopzettelijke — zoo spoedig mogelijk aan het licht gebracht worden, behoudens dan in het geval van sabotage der interne controle, waarvoor steeds samenspanning noodig is. Als zoodanig is zij er ongetwijfeld bij uitstek voor geschikt, om den accountant in de gelegenheid te stellen, zonder afbreuk te doen aan zijn verantwoordelijkheid, den detailarbeid te beperken, in den zin zooals bijv. *Spicer* and *Pegler* in het boven geciteerde dit aangeven. Bezien in het licht van het individuele geval zijn er vele Groot-bedrijven met ver doorgevoerde arbeidsverdeling, waar de opvatting, dat de accountant niet op de interne controle mag steunen zou leiden tot de grootste verspilling van arbeidskracht.

Resumeerende kunnen wij dus zeggen, dat de accountant, die een doelbewust gebruik maakt van de uitkomsten der interne controle, daarbij zorgdragende, dat zijn verantwoordelijkheidsgevoel naar behooren bevredigd is, zijn controle op economische wijze ten uitvoer brengt en geenszins geacht moet worden in de uitvoering van zijn taak te kort te schieten.

G. J. J.